

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

זמ העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

יריעה מז

בגד . כסות . לבוש . סד . שמלה

מעטה . מעטף . הוראת השמות הללו בשוא
 על כל מה שעולה על הגוף
 כדי לכסותו (קלידוגם שטוקע) ואינם שמות פרטיות
 למוצי בגדים עד שתאמר שהעשה באופן כך . יקרא
 בגד . והעשה באופן כך יקרא כסות וכו' כמו שאמר
 יכול לומר שהעשה באופן כך יקרא מעיל והעשה
 באופן כך יקרא כהנת או מכנסים ואפוד . שהמעיל
 כהנת ואפוד ומכנסים ודומיהם בגדים מיוחדים עשויים
 באופן זולת אופן במדה זולת מדה ולתשמיש זולת
 תשמיש . אבל בגד כסות ולבוש וכו' הם תארים
 כלליים לכל מיני הבגדי באין הפרשמה שיהיו אם מעיל
 או כהנת וכו' כל שעולה על הגוף לכסותו יקרא בגד
 או כסות ולבוש וכו' עד שיפול לומר על המעיל בד"מ
 שהוא בגד . גם יכול לומר עליו שהוא כסות או
 לבוש . או מעטה וכו' וכענין שחובל לומר על הפת
 בד"מ שהוא לחם . שהוא מזון . שהוא מאכל :
 אך הענינים המדילים באלה השמות הן הן אופני
 הקיבולות וההצטרפות שבבגדים והתארים
 המיוחדים בהם . שהתנאי הראשי שבבגד שיהי מחוקק
 ומנותנם על מדה הגוף כולו או על האבר שהוא
 מכסה שלא יהי גדול או קטן רווח או מצומצם ביותר
 ממדת מעוקבו של גוף או של אבר המלובש ממנו .
 והוא ענין מה שנקרא הבגד מדה . כמו ולבש הכהן
 מדו בד (ויקרא ו' ג') אמרו חז"ל שיהא כמדתו לא
 גדול ולא קטן ממנו שבגדי כהנים המרושלים והתפושלי'
 פסולים . (זבחים י"ח) . וכן ויחגר אתה מתחת
 למדיו (שופטים כ"ו ד') . וילבש שאלו הם דוד מדיו
 (ש"א י"ז ל"ח) היינו העשויים במדת גופו של שאלו
 (גוואנד) . ובוא"ו נעה ויכרת את מדוייהם בחצי עד
 שמותייהם (ש"ז י' ד') ע"מ קצוי ארץ מצוי סלע .
 אך תועלות הבגד הוא להחזיק תבנית הגוף וקשור
 אבריו שלא יופסד נורתם ותמונתם מכת
 התנועה התמידית שיתנועע הגוף ושלא יתפרקו כדבר
 המשומש הרבה שיחפרק באורך הזמן וצריך אגד
 להחזיקו . בנחיתת זאת התועלת יקרא המלבוש

בהדיא ויעש את הפרכת חכלת וארגמן וכרמיל ובוך
 וכו' שזה מה שורה שבו' שם פרכת מין וילון שאין
 חכלת וארגמן אין שייך לעשות ציין . וגם הרמב"ם
 הל' בית הבחירה (פ"ד הל' ב') כתב בהדיא וז"ל .
 אבל במקדש ראשון לא היו שם אלא פרכת אחת
 בלבד : והיינו כפי מה שזכר בד"ה . אלא שהרב
 בעל כ"מ הגיה דלמשכן קרי מקדש ע"ש . ולא אדע
 מדוע לא הגיה דברי הרמב"ם בפשטן ? גם הראב"ע
 בפ' הכתוב ועשית פרכת (שמות כ"ו ל"א) כתב
 וז"ל : ככה מלאנו שיעשה שלמה לפתח הדביר אולי
 הקיר הי' עץ : ולא ידעתי כוונתו אם לא שהתכוון לתרוץ
 שלא יהיו דברי הש"ס שהי' שם כותל ודברי הכתוב
 שבד"ה שהי' שם פרכת סותרים אהדי לזה אמר
 שבאמת הי' שם פרכת של חכלת וכו' וגם קיר של
 עץ :

מענין פרך המורה על דבר המדיל ענין כל
 לשון פירכא שבלשון הש"ס . כמו פרך
 רב אחאי . איכא למסרך . פירכא כל דהו . והיינו
 עשית הפסק בין הענינים שהש"ס רוצה לדמות שהם
 ענין אחד . אלא שמה שמענין פרך שגירת דבר
 שהפסקת דבר שלא נשלם עדיין זהו שבירתו שמשו
 ממנו ג"כ ללשון שבירה גרידא (ברעקן) כמו אבוי
 פרך . מפרכין באבויים . נפרכת בצפורן . דהבא
 פריכא :

ושם מסך . הנחתו על מין בגד עב וגם . שעי'
 שהוא עב וגם ראוי הוא לכל מיני
 תשמישים בין מלמעלה לשם אהל בין מן האד לשם
 כותל . ושם מסך סך . לשון סוכך והגנה (שופטים
 שירם) כמו באצרתו יסך לך . כי אהיה שכת בעדו
 (איוב א') . על השמש מלמעלה אחר ותפרש את
 המסך על פני הבאר (ש"ב י"ז י"ט) פרש ענין למסך
 (סלים ק"ה ל"ט) . ועל השמש מן האד אמר ועשית
 מסך לפתח האהל (שמות כ"ו ל"ו) . מסך שער
 ההצר (שם ל"ה י"ז) ואלל הפרכת אחר זאת פרכת
 המסך (שם ת' כ"א) שהיתה משמשת לשני דברים .
 להבדיל בין הקדש וקה"ק נקראת פרכת . ולהגין על
 קדש הקדשים שלא יבוא בו אבק מדרוסת רגלי הכהנים
 שבהיכל נקראת מסך מלשון הגנה וסכך . ויקרא ג"כ
 מסך סתם כמו והמסך וכל עבודתו (במדבר ג' ל"א)
 דהיינו פרכת המסך :

יריעות שלמה חלק ג יריעה מז

בגד . מורכב מן בא"גד . לשון אגד שמאגד
 אה חוליות בגוף ופרקיו (עיין שרש גד .
 ובחלק ראשון באור נגד) . עוד מה שהוא מתועליות
 כבד הוא לכסות את הגוף , אם מפני הכבוד דהיינו
 כבוד הנריות שלא יהי' הגוף עירם ועריה ויגובלה .
 ואם כדי להגין על הגוף מפני הקור והאנה ומפני
 החמה ועקינת הזבובים והיתושים וכדומה לזה .
 צמיתה כפוי הגוף מפני כבוד הנריות נקרא הבגד
 לבוש . והוא שם נגזר מפעל לבש המורה על
 הלבשה דהיינו הכאת הבגד על הגוף
 (אנשיהען) וענין לבש מלשון בושא (שארם) כי מערומים
 הגוף זהו בושתו כמ"ס ויהיו שניהם ערומים ולא
 יתבוששו (בראשית ז' כ"ה) . והחזיקה במצוה
 (דברי' כ"ה י"א) דהיינו צלותו מקום שהאדם מתבזיש
 בשבוא נגלה . עריה בשת לא יאנה (מיכה א' י"א) .
 ולמ"ד לבש למ"ד למען כלומר למען ומפני הבושה .
 ושם לבוש שם התאר והיינו דבר שלבשין (אנצוג) .
 ובצמינת שהבגד מגין על הגוף מפני קור וחום ושאר
 מזיק יקרא הבגד כהור . מלשון כסוי (דעקן) והוא
 שם המופשט (בדעקונג) וע"מ שבות יעקב . ואינו
 כשם כסוי כמו עור חמש (במדבר ד' ו') שהוא
 שם התאר (דעקע) שהרי הוא נקרא בעצמו מכסה
 עור חמש (שם) :

ועוד מהותלת הבגד שראוי לשכב עליו כלילה כגון
 העניים והולכי דרכים שאין להם שאר מצעות לשכב
 עליהם אך שוכבים על בגדיהם שלבשין ביום ובצמינת
 זאת הקוטלת יקרא הבגד שבלמה . והוא שם מושאל
 מן שמלה שהנחה הראשנה בו הוא המצט והסדין
 שפורסין על הכרים והכסות ששוכבין עליהן והוא
 הנקרא שמלה (בעטט טוך . ליילאך) כמו ופרשו
 השמלה לפני זקני העיר (דברי' כ"ג י"ז) ולפי שהשמלה
 הוא הראשון הטובע בגוף השוכב השאל לקרא כל דבר
 העולה על הגוף לכסותו בשם שמלה (טוך) . ושם
 שבלמה ושם שלכה ענין אחד לפעמים יקרא
 הבגד שמלה ולפעמי' שלמה
 כמו כבש וכבש . רעץ וערץ . ערץ ורעץ ודומיהם .
 ובראיה על זה ממה שיקרא לדבר א' בעצמו פעם
 שמלה ופעם שלמה . כמו אם חבל תחבל שליות רעץ
 וכו' היא שמלתו לערו (שמות כ"ג כ"ה כ"ו) . שמלתך
 לא בלחה מעליך (דברי' ח' ד') . לא בלו שלמתיכם
 (שם ג' ע"ה) :

ואופגי לבישת הבגדים שלשה . הא' שלוש
 הבגד כסדרו ומקומו וקובע אהו על גופו
 כמו שראוי זה נקרא לבישה (אנקליידן) . הב' בשאין
 לו פנאי ללבוש הבגד כראוי כי נחפו וכחוף ללכת והוא
 רק הוליה את הבגד על גופו שלא יאנה ערום אבל אינו
 חושש אם הבגד קבוע על גופו כסדרן או לא זה מין
 הלבשה יקרא עמדה (אומשלנגן) . אמר כאשר
 יעטה הרועה את בגדו ולא חשש בשלום (ירמי' מ"ג
 י"ג) דהיינו שהאנא אש דדיר האן יחטף הרועה את
 בגדו ויעטנו כמו שהוא ואינו חושש ללבושו כראוי כי
 הדבר נחוף ללכת מן הדליקה . והשם מעמדה
 (אומשלנג) מעטה תהלה (ישעי' ס"א ג') . והאופן
 הב' בלבישה הוא הסך העטיה שזכר כאן . והיינו
 חלכד שלבוש הבגד כסדרו הנה הוא עוד חוזר וכורכו
 וקופלו סביב הגוף עד שהגוף שקוע בו כאלו הי'
 מקופל בשמלה וזה מין הלבשה יקרא עמף
 (אוינהילן) . כמו ועמקים יעטשו בר (תלים ס"ה
 י"ד) יעטף שית חמש לחו . (שם ע"ג ו') ומה הפעל
 נגזר שם מעמף (היללע) כמו המחלצות והמעטפות
 (ישעי' ג' כ"א) . ועפל עטף פעמים יוצא כמו
 יעטפו בר . יעטף שית חמש . אבל ברוב פעמים
 פעל עומד כמו ובהעטף האן (בראשית ל' מ"ב)
 כלומר שמתעטפות בעד עצמן מקפת הגוף במקלחו
 (רעיוטררקוס) כמו שמתעטף בכסותו מפני האנה
 (אין איינאלנדר-ווינדן) . וכן תפלה לעגי כי יעטף .
 בהעטף עלי נפשי . העטופים ברעב . נפסס בהם
 תהעטף כולם ענין עטוף וכריכה מחמת צער ויגון
 ובענין תשחומחי נפשי . ומה שאמרו (מ"ק כ"ד) כל
 עטיפה שאינה בעטיפת ישמעאליים אינה עטיפה .
 היינו שאינה עטיפה הנריכה באבל השוא למצורע שנאמ'
 בו צפירוש ועל שפס יעטה . אבל שאר עטיפות כגון
 עטיפת העלית ודומה לזה אין צריך לכסות הראש אבל
 די שכורך בו גופו . וכמ"ס התוספת ושאר פוסקים .
 גם לשון עטוף אינו סובל כ"א עטיפת הגוף לא עטיפת
 הראש כמו שצארנו :

ורגה שבע שמות הללו שזכרו כאן . יש בהן שלשה
 כגון שם בגד . מד . שמלה או שלמה . שהן
 שמות עצמיות מנרות על הדבר ההוא בעצמו העולה
 על הגוף (קלייד) ולא נא מהם בעטלים . ושאר ד'
 השמות כגון כסות . לבוש . מעטה . מעטף . שמות
 תארים נגזרות מן פעל הלבשה שהוא העלאת הבגד
 על

יריעה מח

ארץ ארמה . שני השמות האלה מורים בשמות
 על כדור הארץ שהוא בגשם העב
 המקשיי שאנו דורכים עליו שהוא במרכז הכפפה היא
 האוירית שאנו רואים סביבתנו (ערד באדן) אך שם
 ארץ הונח על זה הגשם בבחינת זורח ותבניתו
 (פיגור) . ושם ארמה הונח עליו בבחינת
 איכותו (בשפניהיט) . כי שם ארץ שרשו רץ לשון
 רציצה (צר שמטרט) כמו ותרץ את גלגלתו (שופט)
 ט' ג) . וגשם הארץ כשאנו מהלקים ממנו חלק
 המים שבו כגון הימים והנהרות המשלימים כדורות
 הארץ או ישאר זורח החלק העפריי שבו בגשם מרוץ
 חלק בקעים וחללים שכלכד פ"י הצרוף עם חלק המים
 הממלא הבקעים ההם נהווה לו זורח כדור . וע"ש
 כך נקרא ארץ בחו' האל"ף כשם אלכע אגרוף ואורופ
 מלשון רציצה שזורתו בזולת הימים והחללים בזורת
 בשם רעון . שזהו ענין אמרו (בראשית א') ויקרא
 אלהי ליבשה ארץ ולחוקה המים קרא ימים והייט
 לחלק המקשיי העפריי שבכדור שהוא היבשה קרא ארץ
 ע"ש זורתו שהוא בגשם מרוץ ולחלק המים שבו
 הממלא את בקיעו הרציצה קרא ימים :
 ושם ארמה . שרשו רם מענין דומיה שקיטה
 והעדר הגועה כמו דתו כאבן .
 עיני נגרה ולא תדמה . יקם סערה לדממה לאבן
 דומם . תקרא הארץ אדמה ע"ש איכותה שהיא גשם
 דומם ומשני אופנים . הא' שהיא דוממה ושוקטת על
 מקומה בלתי מהנועעת וזהו ממקומה בגרמי השמים
 השמש והירח והכוכבים שמתנועעים ומיטלטלים
 ממקום למקום . ואע"פ שיש ג"כ כוכבים הגלתי
 מתנועעים הנשארים תמיד במקומם הנקראים אצל
 ההוכניים (פיקס שטערנע) הלה הם רחוקים ממנו
 כ"כ עד שכמעט אין לנו הרגשה מהם ושם אדמה לא
 כופה רק כפי הרגשת ותפיסת חושנו שבחוש ראייתנו
 אנו מרגישים שהארץ שוקטת וגרמי השמים מתנועעים
 שבואת הבחינה אין הפרש ג"כ באחרנו שהארץ שוקטת
 אע"פ שלטי דעת הרבה חוכניים השמש שוקטת והארץ
 מתנועעת בעד השמש כי לא נאמר זה רק כפי הרגשת
 חוץ

על הגוף והיינו המעשה הנעשה בבגד (אנקליידן)
 שהטלחה הבגד על הגוף יקרא לבישה . או כסוי .
 עטיה ועטיפה . ולפיכך ישמשו אלה הפעלים זה את
 זה כדרך שאר פעלים המשמשים זא"ז ברוב פעמים .
 ואמר על הטלחה הבגד פעמים בלשון לבישה כמו ובגד
 ללבוש ללבוש את הבגדים . ופעמים בל' כסוי כמו
 ותכס בבגד (ש"א י"ט י"ג) ויכסהו בבגדים (מ"א א')
 וערום יכסה בגד (יחזקאל י"ח ז') . ופעמים בלשון
 עטיה כמו בבגד יעטה (תלים ק"ט י"ט) יעטה הרועה
 את בגדו (ירמיה' מ"ג י"ב) . וכן שם שמלה ושלמה
 בא לפעמים בלשון לבישה לא ילבש בגד שמלת אשה .
 ושלמתנו ללבש (ישעי' ד' א') ולפעמים בלשון כסוי .
 מהכסה בשמלה חדשה (מ"א י"א כ"ט) . ופעמים
 בלשון עטיה כמו עטה אור כשלמה (תלים ק"ד ב') .
 וכן בשאר בגדים חוץ ממלה ואמר עליהם לפעמים
 בל' לבישה וילבש שק ואמר (אסתר) ולפעמים בל'
 כסוי ויכס שק (איוב א') ויחכסו שקים (יונה ג') .
 וילבש אתו את המעיל (ויקרא ח' ו') . והוא עטה
 מעיל (ש"א כ"ח י"ד) . מעיל זדקה יעטני (ישעי'
 ס"א י') . ויש עוד מין לבישה הנקרא חגירה
 (אומגירטן) כמו חגרו שקים (ש"ב ג') חגור אפוד
 בד (שם ו' י"ד) חגור חדו ללבוש (שם כ' ח') .
 והוא מושאל מן חברה (גירטל) והיינו צמחום ימירה
 של הבגד על הגוף כמגורה :
 ובשרשיים הרש ע"מ בארנו שמלת ע"מ מלשון
 קימוץ כמו ותעט אהשלל .
 וירד העיט על הפגרים והיינו שקידה להשלים דבר
 (נייזן) והושאל ממנו ללשון עטיה של בגד שהוא ג"כ
 קימוץ הזמן של לבישה כראוי והשקידה ללאת חוץ
 שלפיכך ג"כ נמצא רוב לשון עטיה אצל מעיל לפי
 שהמעיל בגד שאין לו בית יד ונוח ללבוש ולהעטות בו
 במהירות כי שרש מעיל ע"ל . וכלומר בגד שעל כל
 הבגדים ממעל (אבר קלייד . מאנטל) :
 ור"ע . שזה שאמרו בש"ס (שבת כ"ז) שסתם
 בגד הוא הנעשה מזמר ופשתים אינו ענין
 למה שדברנו בבאו' בגד כאן . כי כאן לא ירדנו
 להבדיל בבגדי' בבחינת' החמר שנעשו ממנו אם מזמר
 ופשת' או משאר מינים כ"א בבחינת מה שהם משמשי'
 ואופן לבישתם :